

ARMAS JÄRNEFELT

Symphonic Fantasy · Berceuse
Serenade · Suite in E flat major

Lahti Symphony Orchestra · Jaakko Kuusisto

JÄRNEFELT, ARMAS (1869–1958)

1 SYMPHONIC FANTASY (1895) *(Fennica Gehrman)* 20'51

SUITE IN E FLAT MAJOR (1897) *(Fennica Gehrman)* 21'32

2 1. *Andantino* 4'53

3 2. *Adagio quasi andante* 6'42

4 3. *Presto* 3'11

5 4. *Lento assai* 2'55

6 5. *Allegro feroce* 3'48

SERENADE (1893) *(Fennica Gehrman)* 29'55

7 1. *Allegretto quasi marcia* 4'24

8 2. *Andante espressivo* 7'48

9 3. *Adagio* 7'50

10 4. *Allegretto* 3'45

11 5. *Sostenuto* 1'57

12 6. *Allegro vivace* 3'59

13 BERCEUSE for violin and orchestra (1904) *(Breitkopf & Härtel)* 3'40

TT: 77'07

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA (Sinfonia Lahti)

JAAKKO KUUSISTO *conductor & solo violin*

Armas Järnefelt: Orchestral Works

‘A very promising beginning’, wrote the critic of the journal *Uusi Suometar* when the *Lyric Overture*, the first orchestral work by Armas Järnefelt (1869–1958), was premièred in Helsinki in March 1892. This ‘promising beginning’ led to a distinguished career as a composer, during which Järnefelt produced numerous orchestral works, music for the stage, solo and choral songs and more than ten cantatas. Nonetheless he is remembered primarily as a conductor, in which capacity he was highly regarded and directed the Royal Opera in Stockholm for many years. Of course he was not the only composer whose production has been overshadowed by a performing career, but in his case the shadow is especially long and deep. His finest works have remained in almost total oblivion, and people are familiar with just two attractive orchestral miniatures, the *Prelude* and *Berceuse*.

Järnefelt’s most important compositions were written in relatively close succession in the 1890s, a time at which nationalist aspirations were influencing Finnish music. Sibelius composed his first *Kalevala*-based masterpieces, *Kullervo* (1892) and the *Lemminkäinen Suite* (1896), and rose to become the leading figure in Finnish music. Järnefelt is regarded as having fallen under Sibelius’s shadow, and in his old age he himself spoke of the stifling influence of Sibelius’s unique genius. Nonetheless, Järnefelt made his own important contribution to the development of Finnish national music. At the same time he was influenced by central European late-Romantic music, and one of his greatest role models was Wagner, whose influence can be heard in some of Järnefelt’s orchestral works.

Armas Järnefelt was a member of an exceptional group of siblings who made a profound mark on Finnish culture. One of his brothers – Eero – was a painter, and another – Arvid – an author; and their sister Aino married Sibelius.

Armas studied piano playing and composition at the Helsinki Music Institute in the years 1887–90, and then continued his studies in Berlin and Paris. While studying abroad in 1893 he married the singer Maikki Pakarinen, with whom he often performed as an accompanist. In the 1890s Maikki appeared with great success on the operatic stages of Germany, for example in Breslau, Berlin, Magdeburg, Düsseldorf and Bremen, and on these occasions Armas frequently worked as assistant conductor.

In 1898 the Järnefelts moved to Viipuri, where Armas had secured a five-year contract as conductor of the local orchestra. The next significant step in his career was the series of Wagner productions that he arranged in Helsinki in 1904–06. As the primary focus of his work shifted towards conducting, his output as a composer dwindled. Around this time the Järnefelts' marriage was starting to show signs of strain, and they divorced in 1908. Even before that, Järnefelt had moved to Stockholm and started work as the conductor of the Royal Opera there, a position he held from 1907 until 1932. In the spring of 1910 he married the Swedish opera singer Olivia (Liva) Edström.

In his later years Järnefelt also appeared regularly in Finland. During the period 1932–36 he was principal conductor of the Finnish National Opera, and even after that he conducted numerous concerts in the land of his birth. Despite his proudly Finnish character, however, he set down roots in Stockholm, where he lived for the rest of his life.

During his studies in Berlin at the beginning of the 1890s Järnefelt had already discovered his enthusiasm for Wagner. His relationship with Wagner's music deepened in the summer of 1894 when he attended the Wagner Festival in Bayreuth. This also left its traces in one of his most important works, the *Symphonic Fantasy*.

Järnefelt dated the completion of the *Symphonic Fantasy* to January 1895 in Berlin. The work may have originated as a projected symphony on which the composer had worked the previous spring and which, according to his correspondence, had already progressed as far as the third movement. Järnefelt's catalogue of works does not include such a symphony, however, and it is possible that he reworked its musical material as the *Symphonic Fantasy*.

The *Symphonic Fantasy* was the main work at a concert of Järnefelt's music in Helsinki in March 1895. The piece had been presented in advance in the Helsinki press, and expectations were thus running high. The first performance proved to be a great disappointment for Järnefelt, however, as the work met with complete failure. The reviews pointed out not only the work's Germanic 'obscure musical philosophizing' but also its inconsolable gloom. No doubt as a result of the unpleasantness occasioned by the première, the work was not performed again during the composer's lifetime, and indeed was not heard again in concert until it was performed by the Lahti Symphony Orchestra in March 2008.

With the *Symphonic Fantasy* Järnefelt stepped briefly to the forefront of Finnish musical reform. We should bear in mind that the first performance of Sibelius's *Lemminkäinen Suite* would take place just over a year later. In Järnefelt's piece we can discern not only the influence of Wagner but sometimes also that of Richard Strauss. Despite all of the cosmopolitanism typical of the time, Järnefelt never forgot his Finnish roots, and on occasion in this work we can sense a clear Finnish character.

The *Symphonic Fantasy* is in one movement that can be divided into five main sections. Formally it possesses a certain symmetry, as the ponderous opening section returns, in modified form, at the end of the piece. At the centre of the work, its emotional core, is the broad slow section, which is framed by two fast, at times scherzo-like passages. The influence of Wagner is clearer in

the broad central slow section, with its clear reminiscences of *Parsifal*. Of all Wagner's works, *Parsifal* was the one that Järnefelt held in the highest regard, and one that had made an especially profound impression on him in Bayreuth in the summer of 1894.

In consequence of the disastrous reception accorded to the *Symphonic Fantasy*, Järnefelt abstained from bravely proclaiming the influence of Wagner in the works that he composed during the following years. This is evident from the *Suite in E flat major*, which he apparently completed in Düsseldorf in the autumn of 1897. It was probably performed there during the winter season as well.

The *Suite in E flat major* has five movements, the last two of which – as with the *Serenade* – are played without a break. Stylistically it ranges from the Mendelssohnian moods of the scherzo to the Tchaikovskian, Russian emotional world encountered elsewhere. The finale also contains Wagnerian elements, above all a festive spirit reminiscent of the overture to *Die Meistersinger*.

Completed in the spring of 1893, the *Serenade*, is one of Järnefelt's earliest orchestral works. When he wrote the piece he was in Paris as a student of Jules Massenet and, when it was first performed in Helsinki in April 1893, its influences from French music were clearly heard. In addition, the music's intense, at times even erotically charged atmosphere attracted attention. All in all, this work – the weightiest of Järnefelt's orchestral suites – was regarded as a significant step forward in his career.

The six-movement *Serenade* is the largest of Järnefelt's orchestral works. It encompasses a wide variety of moods, with many instrumental solos adding touches of colour. The emotionally powerful *Adagio*, for violin and strings, used to be performed frequently as an independent work. The work has both a

national romantic and also a broader European dimension, the latter evident for example from the sometimes salon-like atmosphere in the second and fourth movements. The slow fifth movement has the character of an introduction and is followed without a break by the finale with its dance-like atmosphere in the spirit of Grieg and Dvořák.

The *Berceuse* for violin and orchestra (1904) marked the end of Järnefelt's most active period as a composer of orchestral music. Together with the *Prelude* (1895) it is among his best-known compositions internationally. Järnefelt explained that the work came into being when on one occasion he glimpsed his young sleeping daughter, who was running a fever; touched by what he saw, he composed the piece at one fell swoop. In the case of the *Berceuse* it is easy to believe that the composer's inspiration came in a flash: the piece is a beautifully atmospheric, self-contained miniature in which a solo violin plays the warm, sorrowfully songful main theme. It comes as no surprise that this piece found a place in concerts of lighter music all over the world.

© *Kimmo Korhonen 2009*

The **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) has, under the direction of Osmo Vänskä (principal conductor 1988–2008), developed into one of the most notable in Europe. The orchestra's artistic adviser since the autumn of 2008 has been Jukka-Pekka Saraste, and in the autumn of 2011 Okko Kamu takes up the post of principal conductor. Since 2000 the orchestra has been based at the wooden Sibelius Hall (with internationally renowned acoustics by Artec Consultants from New York). The orchestra has undertaken many outstanding recording projects for BIS, winning two *Gramophone Awards*, the Grand Prix du

Disque from the Académie Charles Cros, two Cannes Classical Awards and a Midem Classical Award. The orchestra has gained three platinum discs and several gold discs, for example for its recordings of the original version of Sibelius's *Violin Concerto* (1992) and 'Finnish Hymns' (2001). The Lahti Symphony Orchestra has played at numerous music festivals, including the BBC Proms in London and the White Nights festival in St Petersburg. It has also performed in Amsterdam, at the Musikverein in Vienna and at the Philharmonie in Berlin, and has toured in Spain, Japan, Germany, the USA and China. In 2003, Japanese music critics voted the orchestra's performance of Sibelius's *Kullervo* as Japan's best classical concert of the year. Each September the Lahti Symphony Orchestra organizes an international Sibelius Festival at the Sibelius Hall.

Since his appointment as leader of the Lahti Symphony Orchestra in 1999, **Jaakko Kuusisto** has worked with that ensemble in a variety of roles, ranging from solo appearances to conducting and leading concerts and recordings, with repertoire ranging from Bach to the music of our time, including best-selling collaborations with Finland's leading *a cappella* group Rajaton performing the music of ABBA and Queen. Kuusisto also leads the orchestra's annual Spring Festival, focusing on classical-romantic repertoire.

Jaakko Kuusisto held the position of principal guest conductor with the Oulu Symphony Orchestra from 2005 until 2009, also acting as artistic advisor during his last season with the orchestra. Orchestras with which he has appeared as a guest conductor include the Minnesota Orchestra, Belgium's deFilharmonie, Trondheim Symphony Orchestra, Belgrade Philharmonic Orchestra and several chamber orchestras including the Tapiola Sinfonietta and the chamber orchestras of Lausanne and Tallinn. As a violinist, Kuusisto has won several awards at international competitions and has performed as a soloist and cham-

ber musician on several continents. He has recorded extensively for BIS, focusing on the chamber music repertoire of Jean Sibelius. His discography also includes the violin concertos of Rautavaara, Pulkkis, Sallinen and Bach, and also Aho's *Sinfonia Concertante*. Jaakko Kuusisto is active as a composer and arranger; his work list includes chamber music, opera, and music for film. His family opera *The Canine Kalevala* has enjoyed considerable success, and his recent works include music to the film *Under the North Star*, performed by the Lahti Symphony Orchestra under Kuusisto's baton.

Armas Järnefelt: Orkesteriteoksia

”...kaikesta huolimatta hyvin lupaava alku”, totesi *Uusi Suometar* -lehden arvostelija, kun Armas Järnefeltin (1869–1958) ensimmäinen orkesteriteos *Lyyrinen alkusoitto* oli kantaesitetty Helsingissä maaliskuussa 1892. Tuosta ”lupaavasta alusta” sukeutui huomattava säveltäjänura, jonka aikana Järnefelt sävelsi useita orkesteriteoksia, näyttämömusiikkia, yksin- ja kuorolauluja sekä toistakymmentä kantaattia. Kuitenkin hänet muistetaan ennen muuta orkesterinjohtajana, Tukholman kuninkaallisen oopperan pitkäaikaisena kiitettynä kapellimestarina. Hän ei tietenkään ole ainoa säveltäjä, jonka tuotanto on jäänyt esittävän taiteilijan uran varjoon, mutta hänen tapauksessaan tuo varjo on erityisen syvä. Hänen kunnianhimoisimmat teoksensa ovat jääneet lähes unohduksiin; sen sijaan tunnetaan lähinnä vain kaksi viehättävää orkesteriminiatyriä *Preludi* ja *Berceuse*.

Järnefeltin tärkein tuotanto syntyi suhteellisen tiiviissä tahdissa 1890-luvulla, aikana jolloin kansalliset pyrkimykset värjivät suomalaista musiikkia. Sibelius sävelsi ensimmäiset kalevalaiset mestariteoksensa *Kullervon* (1892) ja *Lemminkäis-sarjan* (1896) ja nousi maan musiikkielämän johtohahmoksi. Järnefeltin on koettu jääneen Sibeliuksen varjoon, ja hän puhui vanhemmalla iälläään itsekin Sibeliuksen omaperäisen nerouden tukahduttavasta vaikutuksesta. Silti myös Järnefelt toi oman tärkeän panoksensa suomalaiskansallisen musiikin kehittämiseen. Samalla hän kääntyi vaikutteita etsiessään myös keskieurooppalaisen myöhäisromantiikan puoleen, ja yksi hänen suurista esikuvistaan oli Wagner, jonka vaikutusta voi kuulla muutamissa hänen orkesteriteoksissaan.

Järnefelt kuului poikkeukselliseen sisarusparveen, joka on jättänyt syvän jäljen Suomen taiteeseen. Hänen veljistään Eero oli taidemaalari ja Arvid kirjailija, ja heidän siskonsa Aino oli naimisissa Sibeliuksen kanssa. Järnefelt opiskeli pianonsoittoa ja sävellystä Helsingin Musiikkiopistossa vuosina 1887–90 ja jatkoi sen jälkeen opintojaan Berliinissä ja Pariisissa. Ulkomaisten opintojensa lomassa

hän meni elokuussa 1893 naimisiin laulajatar Maikki Pakarisen kanssa, jonka säestäjänä hän usein esiintyi. Maikki esiintyi 1890-luvulla hyvällä menestyksellä Saksan oopperanäyttämöillä, mm. Breslaussa, Berliinissä, Magdeburgissa, Düsseldorfissa ja Bremenissä, ja Armas sai usein toimia apulaiskapellimestarina.

Vuonna 1898 Järnefeltin pariskunta asettui Viipuriin, josta Armas sai viideksi vuodeksi kiinnityksen paikallisen orkesterin kapellimestariksi. Seuraavaa tärkeää askelta hänen urallaan merkitsivät Wagner-näytännöt, joita hän järjesti Helsingissä vuosina 1904–06. Kun työn painopiste siirtyi orkesterinjohtamiseen, alkoi sävellystuotanto samalla hiipua. Näihin aikoihin Järnefeltien avioliitto osoitti murenemisen merkkejä, ja avioero astui voimaan 1908. Jo ennen sitä Järnefelt oli muuttanut Tukholmaan ja aloittanut työnsä Tukholman oopperan kapellimestarina (1907–32). Keväällä 1910 hän meni naimisiin ruotsalaisen oopperalaulajan Olivia (Liva) Edströmin kanssa.

Järnefelt esiintyi myöhempinä vuosinaan jatkuvasti myös Suomessa. Vuosina 1932–36 hän toimi Suomalaisen Oopperan ylikapellimestarina, ja sen jälkeenkin hän esiintyi usein vanhassa kotimaassaan konserttikapellimestarina. Hän oli kuitenkin vahvasta suomenmielisyydestään huolimatta ehtinyt juurtua Tukholmaan, jossa hän asui loppuelämänsä.

Järnefelt oli jo 1890-luvun alussa Berliinin-opintovuosinaan ehtinyt kiinnostua Wagnerista. Suhde Wagneriin syveni entisestään kesällä 1894, jolloin hän vieraili Bayreuthin Wagner-juhllilla. Se jätti jälkensä myös hänen pääteoksiinsa kuuluvaan *Sinfoniseen fantasiaan*.

Järnefelt päiväsi *Sinfonisen fantasian* valmistuneeksi Berliinissä tammikuussa 1895. Teoksen taustalla saattoi olla sinfonia, jonka parissa hän oli työskennellyt edellisen vuoden keväällä ja jonka hän mainitsi kirjeissään edenneen

jo kolmanteen osaan saakka. Tällaista sinfoniaa Järnefeltin tuotannosta ei kuitenkaan tunneta, ja on mahdollista, että hän oli muokannut siihen tarkoitettua materiaalia *Sinfoniseksi fantasiaksi*.

Sinfoninen fantasia oli päänumerona Järnefeltin omassa konsertissa Helsingissä maaliskuussa 1895. Teosta esiteltiin ennakkoon Helsingin lehdissä, ja sen ylle kasautui suuria odotuksia. Kantaesityksestä tuli kuitenkin raskas pettymys Järnefeltille, sillä teos koki täydellisen tyrmäyksen. Kritiikki kiinnitti huomionsa yhtä lailla teoksen saksalaistyyliisiin ”sameisiin musiikkifilosofeerauksiin” kuin teoksen lohduttomaksi koettuun synkkyyteen. Ilmeisesti kantaesityksen karujen kokemusten vuoksi teosta ei esitetty toista kertaa Järnefeltin elinaikana, ja seuraavan kerran se kuultiin konsertissa vasta Sinfonia Lahden esittämänä maaliskuussa 2008.

Sinfonisella fantasiaalla Järnefelt astui hetkeksi 1890-luvun suomalaisen musiikin uudistukselliseen kärkeen. Täytyy muistaa, että Sibeliuksen *Lemminkäis-sarjan* kantaesitys koitti vasta reilun vuoden kuluttua. Wagnerin lisäksi teoksessa tuntuu paikoin myös Richard Straussin vaikutusta. Kaikesta ajanmukaisesta kansainvälisyydestään huolimatta Järnefelt ei unohtanut suomalaisia juuriaan, ja teoksessa voi hetkittäin aistia myös selvää suomalaista sävyä.

Sinfoninen fantasia on yksiosainen, viiteen päätaitteeseen jakaantuva kokonaisuus. Sen muodossa on tiettyä symmetrisyyttä, sillä raskasliikkeinen alkujakso palaa muuntuneena lopussa. Teoksen keskellä, sen emotionaalisena ytimenä, on laaja hidas jakso, jota kehystää kaksi nopealiikkeistä, paikoin scherzomaista jaksoa. Wagner-vaikutteet ovat selvimpiä keskellä olevassa laajassa hitaassa jaksossa aina ilmeisiä *Parsifal*-muistumia myöten. *Parsifal* oli Wagnerin teoksista se, jonka Järnefelt arvosti korkeimmalle ja joka oli tehnyt häneen erityisen syvän vaikutuksen Bayreuthissa kesällä 1894.

Sinfonisen fantasian kokeman täystyrmäyksen vuoksi Järnefelt peräytyi seuraavien vuosien teoksissaan rohkeimmista Wagner-vaikutteistaan. Se käy ilmi *Sarjassa Es-duuri*, jonka hän sai valmiiksi ilmeisesti Düsseldorfissa syksyllä 1897. Mitä luultavimmin teos myös esitettiin siellä samalla talvikaudella.

Es-duuri-sarja on viisiosainen kokonaisuus, jonka kaksi viimeistä osaa soitetaan *Serenadin* tapaan tauotta yhteen. Tyyllilaji ulottuu scherzon Mendelssohn-tunnelmista joidenkin osien tšaikovskimaiseen, venäläishenkiseen tunteikuuteen. Finaalissa on myös Wagner-aineksia, ennen muuta *Mestarilaulajien* alkusoiton mieleen tuovaa juhlavuutta.

Keväällä 1893 valmistunut *Serenadi* kuuluu Järnefeltin varhaisiin orkesteriteoksiin. Sitä säveltäessään hän oli Pariisissa opiskelemassa Jules Massenet'n johdolla, ja kun teos esitettiin ensimmäisen kerran Helsingissä huhtikuussa 1893, sen musiikissa kuultiin ranskalaisia vaikutteita. Edelleen tuotiin esiin musiikin intensiivinen, paikoin jopa eroottiseksi luonnehdittu tunnelataus. Kaikkiaan teos koettiin merkittäväksi edistysaskeleeksi Järnefeltin uralla, ja se onkin painokain hänen orkesterisarjoistaan.

Kuusiosainen *Serenadi* on laajin Järnefeltin orkesteriteoksista. Se on tunnelmitaan vaihteleva kokonaisuus, jolle monet soitinsoolot antavat omaa väriään. Viululle ja jousille kirjoitettua tunnevoimaista *Adagiota* esitettiin aikanaan usein itsenäisenä kappaleena. Teoksessa on sekä kansallisromanttinen että yleiseurooppalainen ulottuvuus, joista jälkimmäinen tulee esiin mm. toisen ja neljännen osan osin salonkisävyisissä tunnelmissa. Johdantomaista hidasta osaa tauotta seuraavassa finaalissa soivat tanssilliset sävyt Griegin ja Dvořákin hengessä.

Berceuse viululle ja orkesterille (1904) merkitsi päätöstä Järnefeltin aktiivisimmalle orkesterimusiikin kaudelle. Yhdessä *Preludin* (1895) kanssa se kuuluu hänen kansainvälisesti tunnetuimpiin teoksiinsa. Järnefelt on kertonut teoksen syntyneen, kun hän katsoi kerran pientä kuumesairaana nukkuvaa tytärtään ja näyn hermistämänä sävelsi teoksen sen jälkeen yhdeltä istumalta. *Berceusen* tapauksessa hetken innoitukseen on helppo uskoa. Kyseessä on kaunistunnelmainen, eheä miniatyyri, jossa solistinen viulu esittää lämpimän surumielisesti laulavan pääaiheen. Ei ihme, että kappale soi aikanaan populäärikonserteissa joka puolella maailmaa.

© *Kimmo Korhonen 2009*

Sinfonia Lahti on yhdessä Osmo Vänskän (ylikapellimestari 1988–2008) kanssa kehittynyt yhdeksi Euroopan merkittävistä orkestereista. Orkesterin taiteellisena neuvonantajana on syksystä 2008 lähtien toiminut Jukka-Pekka Saraste, ja syksyllä 2011 orkesterin ylikapellimestarina aloittaa Okko Kamu. Vuodesta 2000 lähtien orkesterin koti on ollut puinen Sibeliustalo, jonka pääsalin kansainvälisesti kiitetyn akustiikan on suunnitellut Artec Consultants Inc, New York. Orkesteri on tehnyt BIS-levymerkille monia menestyksekkäitä levytyksiä, joista se on saanut useita kansainvälisiä levypalkintoja (mm. Grand Prix du Disque 1993, *Gramophone Award* 1991 ja 1996, Cannes Classical Award 1997 ja 2001 sekä Midem Classical Award 2006). Orkesteri on saanut levytyksistään myös kolme platinalevyä ja useita kultalevyjä, mm. Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversion sisältävästä levystään (1992).

Orkesteri on esiintynyt lukuisilla musiikkifestivaaleilla, mainittakoon BBC Proms Lontoossa ja Valkeat yöt -festivaali Pietarissa. Orkesteri on esiintynyt myös mm. Amsterdamin Concertgebouw'ssa, Wienin Musikvereinissa ja Ber-

liinin filharmoniaassa, ja lisäksi se on tehnyt konserttivierailuja mm. Espanjaan, Japaniin, Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Kiinaan. Japanilaiset kriitikot valitsivat Tokiossa esitetyn Sibeliuksen *Kullervon* vuoden 2003 parhaaksi klassisen musiikin esitykseksi Japanissa. Sinfonia Lahti järjestää Sibeliustalossa joka vuosi syyskuussa kansainvälisen Sibelius-festivaalin.

Jaakko Kuusiston työ Sinfonia Lahden kanssa alkoi nimityksellä konserttimestariksi vuonna 1999, ja sittemmin häntä on nähty orkesterin edessä säännöllisesti niin solistina kuin kapellimestarinakin. Kuusiston johtamat konsertit sisältävät poikkeuksellisen laaja-alaista ohjelmistoa sinfoniamusiikin klassikoista elokuvamusiikkiin ja muuhun nykymusiikkiin. Hyvä esimerkki on pitkä yhteistyö lauluyhtye Rajattoman kanssa, joka on poikinnut kaksi platinalevyä ja suuren määrän loppuunmyytyjä konsertteja. Kuusisto myös johtaa ja suunnittelee Sinfonia Lahden jokavuotisen Kevätfestivaalin, joka keskittyy klassis-romanttiseen kamariorkesteriohjelmistoon.

Kuusisto toimi Oulu Sinfonian päävierailijana vuosina 2005–09, toimien viimeisellä kaudellaan myös orkesterin taiteellisen toimikunnan puheenjohtajana. Hän on vierailut mm. Minnesotan orkesterin, Belgian kuninkaallisen filharmonian (deFilharmonie), Trondheimin sinfoniaorkesterin, Belgradin filharmonian, Tapiola Sinfoniettan, sekä Tallinnan ja Lausannen kamariorkesterien kapellimestarina, sekä johtanut myös useita kotimaisia orkestereita.

Viulistina Kuusisto on voittanut palkintoja useissa kansainvälisissä kilpailuissa, ja on esiintynyt solistina ja kamarimuusikkona eri puolilla maailmaa. Hänen BIS-yhtiölle tekemänsä levytykset käsittävät Sibeliuksen koko nuoruudentuotannon viululle sekä mm. Rautavaaran ja Pulkkinen viulukonsertot. Hänen levytyksiinsä kuuluvat myös Bachin ja Sallisen viulukonsertot, Ahon *Sinfonia Concertante* sekä Prokofievin viulumusiikkia sisältävä levy.

Jaakko Kuusisto on aktiivinen säveltäjä, jonka teosluettelo sisältää kamari-musiikkia, orkesteriteoksia, oopperaa ja elokuvamusiikkia. *Koirien Kalevala* -ooppera lieenee hänen tunnetuimpia teoksiaan, ja hiljattain Kuusiston musiikkia on kuultu Timo Koivusalon *Täällä Pohjantähden alla* -elokuviissa. Elo-kuvien musiikin esittää Sinfonia Lahti Kuusiston johtamana.

ARMAS JÄRNEFELT

Photograph: Daniel Nyblin

Armas Järnefelt: Orchesterwerke

„Ein vielversprechender Anfang“, schrieb der Rezensent des Journals *Uusi Suometar* nach der Uraufführung der *Lyrischen Ouvertüre*, dem ersten Orchesterwerk Armas Järnefelts (1869–1958), im März 1892 in Helsinki. Dieser „vielversprechende Anfang“ führte zu einer beachtlichen Karriere als Komponist, während der Järnefelt zahlreiche Orchesterwerke, Bühnenmusik, Solo- und Chor-Lieder sowie mehr als zehn Kantaten komponierte. Trotzdem erinnert man sich heute vor allem an ihn als einen hoch angesehenen Dirigenten, der viele Jahre lang die Königliche Oper in Stockholm leitete. Natürlich war er nicht der erste Komponist, dessen Produktion im Schatten einer Karriere als ausübender Musiker stand, aber in diesem Fall reichte der Schatten besonders weit und tief. Seine besten Werke sind fast gänzlich unbekannt geblieben; gewöhnlich kennt man nur zwei attraktive orchestrale Miniaturen von ihm, das *Praeludium* und die *Berceuse*.

Järnefelts bedeutendste Kompositionen entstanden in relativ kurzem Abstand in den 1890er Jahren, einer Zeit, in der nationalistische Bestrebungen die finnische Musik prägten. Sibelius komponierte seine ersten *Kalevala*-basierten Meisterwerke, *Kullervo* (1892) und die *Lemminkäinen-Suite* (1896), und stieg zur Leitfigur der finnischen Musik auf. Järnefelt stand eher im Schatten seines Komponistenkollegen, und im Alter sprach er selbst von dem erdrückenden Einfluss des einzigartigen Genies von Sibelius. Trotzdem leistete er seinen eigenen Beitrag zur Entwicklung der finnischen Musik. Gleichzeitig wurde seine Musik aber auch durch die zentraleuropäische Spätromantik beeinflusst – eines seiner größten Vorbilder war Wagner, was in einigen seiner Orchesterwerke deutlich zu hören ist.

Armas Järnefelt gehörte zu einer außergewöhnlichen Geschwisterschar, die einen tiefen Eindruck in der finnischen Kultur hinterließen: Einer seiner Brüder – Eero – war Maler, ein anderer – Arvid – Schriftsteller, und ihre Schwester Aino

heiratete Sibelius. Armas studierte von 1887–90 Klavier und Komposition am Musikinstitut in Helsinki und setzte seine Studien danach in Berlin und Paris fort. 1893, während seines Studiums im Ausland, heiratete er die Sängerin Maikki Pakarinen, die er bei Auftritten oft auf dem Klavier begleitete. In den 1890er Jahren sang Maikki mit großem Erfolg an den deutschen Opernhäusern, u.a. in Breslau, Berlin, Magdeburg, Düsseldorf und Bremen, und bei diesen Gelegenheiten arbeitete Armas häufig als assistierender Dirigent.

1898 zogen die Järnefelts nach Viipuri, wo Armas einen Fünfjahresvertrag als Dirigent des örtlichen Orchesters unterzeichnet hatte. Der nächste bedeutende Schritt in seiner Karriere waren die Wagner-Produktionen, die er von 1904–06 in Helsinki ausrichtete. Als der Schwerpunkt seiner Arbeit sich auf das Dirigieren verlagerte, vernachlässigte er die Komposition. Etwa zu dieser Zeit begann die Ehe der Järnefelts zu bröckeln, und 1908 ließen sie sich scheiden. Schon vorher war Järnefelt nach Stockholm gezogen und hatte angefangen, als Dirigent der Königlichen Oper zu arbeiten, eine Position, die er von 1907–1932 innehatte. Im Frühjahr 1910 heiratete er die schwedische Opernsängerin Olivia (Liva) Edström.

In seinen späteren Jahren dirigierte er auch regelmäßig in Finnland. Von 1932–36 war er Chefdirigent der Finnischen Nationaloper, und auch danach gab er zahlreiche Konzerte in seinem Heimatland. Trotz seines stolzen finnischen Charakters hatte er jedoch Wurzeln in Stockholm geschlagen, wo er den Rest seines Lebens verbrachte.

Schon während seines Studiums in Berlin Anfang der 1890er Jahre hatte Järnefelt seine Begeisterung für Wagner entdeckt. Seine Beziehung zu Wagners Musik vertiefte sich im Sommer 1894, als er die Wagner-Festspiele in Bayreuth besuchte. Dies hinterließ auch seine Spuren in einem seiner bedeutendsten Werke, der *Symphonischen Fantasie*.

Järnefelt datierte die Vollendung der *Symphonischen Fantasie* auf Januar 1895 in Berlin. Möglicherweise hatte das Werk seinen Ursprung in einer geplanten Symphonie, an der der Komponist im vergangenen Frühjahr gearbeitet hatte und von der seiner Korrespondenz zufolge bereits drei Sätze existierten. In Järnefelts Werkkatalog gibt es jedoch keine solche Symphonie; es ist möglich, dass er deren musikalisches Material in die *Symphonische Fantasie* umarbeitete.

Die *Symphonische Fantasie* war Hauptprogrammpunkt eines Järnefelt-Konzertes in Helsinki im März 1895. Das Werk war zuvor in der Helsinkier Presse vorgestellt worden, daher waren die Erwartungen hoch. Die Uraufführung sollte aber eine große Enttäuschung für Järnefelt werden, das Stück wurde ein völliger Misserfolg. Die Kritiker hoben nicht nur das germanische „undurchsichtige musikalische Philosophieren“ des Werks hervor, sondern auch seine trostlose Schwermut. Zweifellos aufgrund der unbehaglichen Stimmung bei der Premiere wurde das Werk zu Lebzeiten des Komponisten kein weiteres Mal aufgeführt und war überhaupt erst im März 2008 bei einem Konzert des Lahti Symphony Orchestra wieder zu hören.

Mit der *Symphonischen Fantasie* trat Järnefelt kurzzeitig an die Spitze der finnischen musikalischen Reformbewegung. Wir sollten nicht vergessen, dass die Uraufführung von Sibelius' *Lemminkäinen-Suite* erst ein gutes Jahr später erfolgen würde. In Järnefelts Werk können wir nicht nur Wagners Einfluss erkennen, sondern zeitweise auch denjenigen von Richard Strauss. Trotz des für die damalige Zeit typischen Kosmopolitanismus vergaß Järnefelt aber niemals seine finnischen Wurzeln, und gelegentlich können wir in diesem Werk auch einen deutlich finnischen Charakter spüren.

Die *Symphonische Fantasie* besteht aus einem Satz, der in fünf Hauptabschnitte unterteilt werden kann. Formal gesehen besitzt sie eine gewisse Sym-

metrie, da der gewichtige Eröffnungsteil in veränderter Form am Schluss des Stückes wiederkehrt. Im Zentrum des Werks, seinem emotionalen Kern, steht ein breiter, langsamer Abschnitt, der durch zwei schnelle, bisweilen Scherzoartige Passagen umrahmt wird. Der Einfluss Wagners ist klarer erkennbar in dem breiten, langsamen zentralen Teil, wo man deutlich an *Parsifal* erinnert wird. Von allen Werken Wagners schätzte Järnefelt *Parsifal* am meisten, es war ein Werk, das im Sommer 1894 in Bayreuth bei ihm einen besonders tiefen Eindruck hinterließ.

Nach der katastrophalen Rezeption der *Symphonischen Fantasie* verzichtete Järnefelt darauf, den Einfluss Wagners in den Werken, die in den darauf folgenden Jahren entstanden, heldenhaft zu proklamieren, so z.B. in der *Suite in Es-Dur*, die er offenbar im Herbst 1897 in Düsseldorf vollendete. Vermutlich wurde das Stück auch dort im gleichen Winter uraufgeführt.

Die *Suite in Es-Dur* besteht aus fünf Sätzen, wobei die letzten beiden – wie in der *Serenade* – ohne Pause hintereinander gespielt werden. Stilistisch reicht sie von den Mendelssohn'schen Stimmungen im Scherzo zu der Tschaikowsky'schen, russischen emotionalen Welt, auf die wir an anderer Stelle treffen. Das Finale enthält auch Anklänge an Wagner, vor allem eine festliche Reminiszenz an die *Meistersinger*-Ouvertüre.

Die *Serenade* wurde im Frühjahr 1893 vollendet und gehört damit zu Järnefelts frühesten Orchesterwerken. Als er das Stück komponierte, studierte er in Paris bei Jules Massenet, und bei der Uraufführung im April 1893 in Helsinki waren die französischen Einflüsse in der Musik für die Zuhörer deutlich erkennbar. Außerdem zog die intensive, zeitweise sogar erotisch geladene Atmosphäre Aufmerksamkeit auf sich. Insgesamt wurde dieses Werk – die gewichtigste von

Järnefelts orchestralen Suiten – als ein bedeutender Schritt nach vorne in seiner Karriere betrachtet.

Die sechssätzige *Serenade* ist Järnefelts umfangreichstes Orchesterwerk. Es umfasst ein breites Spektrum an Stimmungen, das durch viele instrumentale Soli noch farbiger gestaltet wird. Das heftige, emotional geladene *Adagio* für Violine und Streicher wurde häufig als unabhängiges Werk aufgeführt. Die *Serenade* hat sowohl eine nationalromantische als auch eine im weiteren Sinne europäische Dimension; letztere scheint z.B. in der bisweilen salonähnlichen Atmosphäre im zweiten und vierten Satz hindurch. Der langsame fünfte Satz hat den Charakter einer Einführung und geht ohne Pause in das Finale mit seiner tanzähnlichen Atmosphäre, die an Grieg oder Dvořák erinnert, über.

Die *Berceuse* für Violine und Orchester (1904) markiert das Ende von Järnefelts aktivster Periode als Komponist von Orchestermusik. Zusammen mit dem *Praeludium* (1895) gehört sie zu seinen international bekanntesten Kompositionen. Järnefelt erklärte, dass das Werk entstand, als er einmal seine kleine Tochter im Fieberschlaf betrachtete; gerührt von dem Anblick komponierte er das Stück in einem Zug. Im Fall der *Berceuse* glaubt man gern, dass ihn die Inspiration plötzlich überkam: Das Stück ist eine wunderbar atmosphärische, in sich geschlossene Miniatur, in der eine Solo-Violine das warme, traurig-gesangliche Hauptthema spielt. Es überrascht kaum, dass dieses Werk weltweit einen festen Platz in Konzertprogrammen mit leichterer Musik gefunden hat.

© **Kimmo Korhonen 2009**

Das **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) hat sich unter der Leitung von Osmo Vänskä (Chefdirigent von 1988–2008) zu einem der angesehensten Orchester Europas entwickelt. Künstlerischer Berater ist seit 2008 Jukka-Pekka Saraste; im Herbst 2011 übernimmt Okko Kamu das Amt des Chefdirigenten. Das Orchester residiert seit 2000 in der aus Holz erbauten Sibelius-Halle (deren international gerühmte Akustik von Artec Consultants, New York, konzipiert wurde). Das Orchester hat zahlreiche herausragende CD-Projekte bei BIS vorgelegt, für die es mit zwei *Gramophone* Awards, dem Grand Prix du Disque der Académie Charles Cros, zwei Cannes Classical Awards und einem Midem Classical Award ausgezeichnet wurde. Das Orchester hat drei Platin- sowie mehrere Goldene Schallplatten erhalten, u.a. für die Einspielung der Originalfassung von Sibelius' *Violinkonzert* (1992) sowie für „Finnish Hymns“. Das Orchester hat bei zahlreichen Festivals gespielt (u.a. bei den BBC Proms in London und den Weißen Nächten in St. Petersburg) wie auch in Amsterdam, im Wiener Musikverein und in der Symphony Hall von Birmingham. Konzertreisen haben es nach Deutschland, Russland, Spanien, Japan, China und in die USA geführt; im Jahr 2003 wurde die Aufführung von Sibelius' *Kullervo* von japanischen Musikkritikern zum besten klassischen Konzert des Jahres gewählt. Alljährlich im September veranstaltet das Lahti Symphony Orchestra in der Sibelius-Halle ein internationales Sibelius-Festival.

Seit seiner Ernennung zum Konzertmeister des Lahti Symphony Orchestra (1999) hat **Jaakko Kuusisto** in vielfältiger Weise mit diesem Ensemble gearbeitet, von Solo-Auftritten bis zum Dirigieren und Leiten von Konzerten und Aufnahmen mit einem Repertoire, das von Bach bis zur zeitgenössischen Musik reicht, einschließlich einer höchst erfolgreichen Zusammenarbeit mit Finnlands führender *A cappella*-Gruppe Rajaton, mit der er Musik von ABBA und Queen

aufführte. Kuusisto leitet auch das jährliche Spring Festival des Orchesters, wobei der Schwerpunkt auf klassisch-romantischem Repertoire liegt.

Von 2005 bis 2009 war Jaakko Kuusisto Erster Gastdirigent des Oulu Symphony Orchestra und fungierte während seiner letzten Spielzeit mit dem Ensemble auch als Künstlerischer Berater. Als Gastdirigent hat er u.a. mit dem Minnesota Orchestra, der Philharmonie Belgien, dem Trondheim Symphony Orchestra, Belgrade Philharmonic Orchestra und verschiedenen Kammerorchestern wie der Tapiola Sinfonietta und den Kammerorchestern von Lausanne und Tallinn gearbeitet. Als Geiger hat Kuusisto einige Preise bei internationalen Wettbewerben gewonnen und ist als Solist und Kammermusiker in mehreren Kontinenten aufgetreten. Er ist auf zahlreichen BIS-Aufnahmen vertreten, besonders mit Kammermusik-Repertoire von Jean Sibelius. Seine Diskografie umfasst auch die Violinkonzerte von Rautavaara, Pulkkis, Sallinen und Bach sowie Aho's *Sinfonia Concertante*. Jaakko Kuusisto ist auch als Komponist und Arrangeur aktiv; sein Werk umfasst Kammermusik, Oper und Filmmusik. Seine Familien-Oper *Das Kalevala der Hunde* erfreut sich eines beachtlichen Erfolges, und eines seiner neueren Werke ist die Musik zu dem Film *Täällä Pohjantähden alla*, gespielt vom Lahti Symphony Orchestra unter Kuusistos Leitung.

Armas Järnefelt : Œuvres pour orchestre

« Un début très prometteur », écrivit le critique du journal *Uusi Suometar* quand l'*Ouverture lyrique*, la première œuvre pour orchestre d'Armas Järnefelt (1869–1958), fut créée à Helsinki en mars 1892. Ce « début prometteur » mena à une carrière distinguée de compositeur au cours de laquelle Järnefelt produisit de nombreuses œuvres pour orchestre, musique pour scène, chansons solos et chorales et plus de dix cantates. On se rappelle cependant de lui surtout dans son rôle de chef d'orchestre où il était très estimé ; il a dirigé l'Opéra Royal de Stockholm pendant plusieurs années. Il n'était évidemment pas le seul compositeur dont la production ait été à l'ombre de la carrière d'interprète mais, dans ce cas, l'ombre est particulièrement longue et sombre. Ses meilleures œuvres sont restées dans l'oubli presque total et les gens ne connaissent que deux miniatures orchestrales attrayantes, *Prélude* et *Berceuse*.

Les compositions les plus importantes de Järnefelt furent écrites dans une succession assez rapprochée dans les années 1890, une époque où les aspirations nationalistes influençaient la musique finlandaise. Sibelius composa ses premiers chefs-d'œuvre fondés sur le *Kalevala*, *Kullervo* (1892) et la *Suite de Lemminkäinen* (1896) et il devint la figure de proue de la musique finlandaise. On croit que Järnefelt fût couvert par l'ombre de Sibelius et, dans sa vieillesse, il parla lui-même du poids étouffant du génie unique de son beau-frère. Järnefelt apporta néanmoins une importante contribution au développement de la musique nationale finlandaise. En même temps, il sentait l'emprise de la musique du romantisme tardif de l'Europe centrale et l'un de ses plus grands modèles fut Wagner dont l'influence se fait entendre dans certaines des œuvres pour orchestre de Järnefelt.

Armas Järnefelt faisait partie d'une famille exceptionnelle dont les enfants laissèrent une marque indélébile sur la culture finlandaise. L'un de ses frères –

Eero, devint peintre et un autre – Arvid – écrivain ; leur sœur Aino épousa Sibelius. Armas étudia le piano et la composition à l’Institut de musique d’Helsinki dans les années 1887–90, puis il poursuivit ses études à Berlin et à Paris. Pendant son séjour à l’étranger, il épousa la cantatrice Maikki Pakarinen qu’il accompagna souvent au piano. Dans les années 1890, Maikki remporta de grands succès sur les scènes d’opéra en Allemagne, à Breslau, Berlin, Magdebourg, Dusseldorf et Bremen entre autres et, à ces occasions, Armas travaillait souvent comme chef assistant.

En 1898, les Järnefelt aménagèrent à Viipuri où Armas avait signé un contrat de cinq ans comme chef de l’orchestre local. L’étape suivante importante dans sa carrière fut la série de productions de Wagner qu’il organisa à Helsinki en 1904–06. Comme l’activité principale de son travail était devenue la direction, il se consacra moins à la composition et sa production diminua. A cette époque, le mariage des Järnefelt commençait à montrer des signes de tension et ils divorcèrent en 1908. Déjà avant le divorce, Järnefelt avait déménagé à Stockholm et commencé à diriger à l’Opéra Royal, un poste qu’il occupa de 1907 à 1932. Au printemps 1910, il épousa la cantatrice suédoise Olivia (Liva) Edström.

Plus tard dans sa vie, Järnefelt dirigea régulièrement en Finlande. Il fut chef principal de l’Opéra National Finlandais de 1932 à 36, et même ensuite il dirigea de nombreux concerts dans son pays natal. Malgré son caractère fièrement finlandais, il avait pris racine à Stockholm où il vécut le reste de sa vie.

Durant ses études à Berlin au début des années 1890, Järnefelt avait déjà découvert son enthousiasme pour Wagner. Sa relation avec la musique de Wagner s’approfondit en été 1894 quand il assista au festival Wagner à Bayreuth. Cette expérience laissa aussi ses traces dans l’une de ses œuvres les plus importantes, la *Fantaisie symphonique*.

Järnefelt data la fin de la *Fantaisie symphonique* du mois de janvier 1895 à Berlin. L'œuvre peut provenir d'une symphonie projetée sur laquelle le compositeur avait travaillé le printemps précédent ; selon sa correspondance, il en était déjà au troisième mouvement. Le catalogue d'œuvres de Järnefelt ne renferme cependant pas de telle symphonie et il est possible qu'il ait retravaillé le matériel musical en ce qui devint la *Fantaisie symphonique*.

La *Fantaisie symphonique* fut l'œuvre principale lors l'un concert de la musique de Järnefelt à Helsinki en mars 1895. La pièce avait été présentée à l'avance à la presse d'Helsinki et les espoirs se donnaient libre cours. Or, la création apporta un grand désappointement à Järnefelt car l'œuvre tomba complètement à plat. Les critiques soulignèrent non seulement la « philosophie musicale obscure » allemande de l'œuvre, mais aussi son inconsolable mélancolie. Un résultat certain du désagrément causé par la création, l'œuvre ne fut plus jouée du vivant du compositeur et ne fut même pas réentendue en concert avant d'être jouée par l'Orchestre Symphonique de Lahti en mars 2008.

Avec la *Fantaisie symphonique*, Järnefelt se plaça brièvement au premier rang de la réforme musicale finlandaise. Il ne faudrait pas oublier que la création de la *Suite de Lemminkäinen* de Sibelius devait avoir lieu juste un peu plus d'un an plus tard. En plus de l'influence de Wagner, la pièce de Järnefelt laisse parfois filtrer celle de Richard Strauss. Malgré tout le cosmopolitisme typique de l'époque, Järnefelt n'oublia jamais ses racines finlandaises et *Fantaisie symphonique* laisse un caractère nettement finlandais s'épanouir à l'occasion.

L'unique mouvement de la *Fantaisie symphonique* peut être divisé en cinq sections principales. La forme montre une certaine symétrie, par exemple la solennelle section d'ouverture qui revient, dans une forme modifiée, à la fin de la pièce. Le noyau émotionnel de l'œuvre se trouve au centre et est formé de la grande section lente limitée par deux passages rapides de type scherzo. L'in-

fluence de Wagner est plus évidente dans la large et lente section centrale qui rappelle clairement *Parsifal*. De toutes les œuvres de Wagner, *Parsifal* est celle que Järnefelt admirait le plus et qui lui avait fait une impression particulièrement profonde à Bayreuth en été 1894.

Suite à la réception désastreuse récoltée par la *Fantaisie symphonique*, Järnefelt s'abstint de proclamer bravement l'influence de Wagner dans les œuvres qu'il composa les années suivantes. C'est évident dans la *Suite en mi bémol majeur*, qu'il aurait terminée à Dusseldorf à l'automne de 1897. Elle y fut probablement jouée aussi au cours de la saison d'hiver.

La *Suite en mi bémol majeur* compte cinq mouvements dont les deux derniers – comme dans la *Sérénade* – sont joués sans interruption. Le style passe des atmosphères à la Mendelssohn du scherzo au monde émotionnel russe de Tchaïkovski trouvé ailleurs. Le finale renferme aussi des éléments wagnériens, surtout un esprit festif rappelant l'ouverture des *Maîtres chanteurs*.

Terminée au printemps de l'an 1893, la *Sérénade* est l'une des plus anciennes œuvres pour orchestre de Järnefelt. Il la composa à Paris pendant ses études avec Jules Massenet et, à sa création à Helsinki en avril 1893, on entendit clairement les influences de la musique française. De plus, l'atmosphère intense, parfois chargée d'érotisme de la musique attira l'attention. A tout prendre, cette pièce – la plus importante des suites pour orchestre de Järnefelt – était considérée comme un bon avancement dans sa carrière.

La *Sérénade* en six mouvements est la plus volumineuse des œuvres pour orchestre de Järnefelt. Elle couvre une grande variété d'atmosphères où plusieurs soli instrumentaux ajoutent des touches de couleur. L'*Adagio* pour violon et cordes, à l'émotion frappante, a souvent été joué comme morceau indépen-

dant. Il présente une dimension nationale romantique qui prend même des proportions européennes, ce que l'atmosphère de salon parfois dans les second et quatrième mouvements exemplifie. Le lent cinquième mouvement ressemble à une introduction et est suivi sans interruption par le finale à l'atmosphère dansante dans l'esprit de Grieg et de Dvořák.

Berceuse pour violon et orchestre (1904) marqua la fin de la période la plus active de Järnefelt comme compositeur de musique pour orchestre. En compagnie du *Prélude* (1895), elle compte parmi ses compositions les mieux connues internationalement. Järnefelt expliqua que l'œuvre vit le jour quand il entrevit sa petite fille endormie avec de la fièvre ; touché par la scène, il composa la pièce d'un seul coup. Dans le cas de la *Berceuse*, il est facile de croire que l'inspiration lui vint en un éclair : enveloppée d'une atmosphère ravissante, la pièce est une miniature indépendante où un violon solo joue le thème principal débordant de tristesse. Il n'est pas surprenant que cette pièce se fît une place aux concerts de musique plus légère partout au monde.

© *Kimmo Korhonen 2009*

Sous la direction d'Osmo Vänskä (chef principal de 1988 à 2008), l'**Orchestre Symphonique de Lahti** (Sinfonia Lahti) est devenu l'un des plus remarquables d'Europe. Depuis l'automne 2008, le conseiller artistique de l'orchestre est Jukka-Pekka Saraste et, à l'automne 2011, Okko Kamu en deviendra chef principal. Depuis 2000, l'orchestre a élu domicile à la salle Sibelius en bois, dont l'acoustique d'Artec Consultants de New York jouit d'une renommée internationale. La formation a entrepris plusieurs grands projets d'enregistrements pour BIS, gagnant deux *Gramophone Awards*, le Grand Prix du Disque de

l'Académie Charles Cros, deux « Prix Classique de Cannes » et un Midem Classical Award. En 2004, l'orchestre gagna un disque de platine pour son enregistrement « Sibelius – Music from Timo Koivusalo's film » ; il possède aussi plusieurs disques d'or dans sa collection, par exemple pour ses enregistrements de la version originale du *Concerto pour violon* (1992) de Sibelius et de « Finnish Hymns » (2001). L'ensemble a joué à de nombreux festivals de musique dont les Proms de la BBC à Londres et le festival des Nuits Blanches à St-Pétersbourg. Il s'est produit à Amsterdam, au Musikverein à Vienne et au Symphony Hall à Birmingham en plus d'avoir fait des tournées en Allemagne, Russie, Espagne, Chine, au Japon et aux Etats-Unis. En 2003, les critiques de musique japonais élurent l'exécution de *Kullervo* de Sibelius meilleur concert classique de l'année au Japon. Chaque septembre, l'Orchestre Symphonique de Lahti organise un festival international Sibelius à la salle Sibelius.

Depuis sa nomination comme premier violon de l'Orchestre Symphonique de Lahti en 1999, **Jaakko Kuusisto** a travaillé avec cet ensemble dans plusieurs rôles, comme soliste, chef d'orchestre et premier violon dans des concerts et enregistrements, dans un répertoire s'étendant de Bach à la musique contemporaine. Il a collaboré avec succès avec l'important groupe finlandais *a cappella* Rajaton, jouant de la musique d'ABBA et de Queen. Kuusisto dirige aussi l'annuel Festival du Printemps de l'orchestre qui met l'accent sur le répertoire classique et romantique.

Jaakko Kuusisto fut principal chef invité de l'Orchestre Symphonique d'Oulu de 2005 à 2009, cumulant aussi le poste de conseiller artistique pendant sa dernière saison avec l'orchestre. Il a également été chef invité de l'Orchestre du Minnesota, de l'Orchestre Philharmonique de Belgique, l'Orchestre Symphonique de Trondheim, l'Orchestre Philharmonique de Belgrade et plusieurs orchestres de cham-

bre dont la Tapiola sinfonietta et les orchestres de chambre de Lausanne et de Tallinn. Au violon, Kuusisto a gagné de nombreux prix à des concours internationaux et il s'est produit comme soliste et chambriste sur plusieurs continents. Il a fait de nombreux disques sur étiquette BIS, surtout de la musique de chambre de Jean Sibelius. Sa discographie renferme aussi les concertos pour violon de Rautavaara, Pulkkis, Sallinen et Bach, de même que la *Sinfonia Concertante* de Kalevi Aho. Jaakko Kuusisto est actif comme compositeur et arrangeur ; son catalogue d'œuvres renferme musique de chambre, opéra et musique de film. Son opéra de famille *Le Kalevala canin* a remporté un succès considérable et, parmi ses œuvres récentes se trouve la musique du film *Sous l'étoile polaire*, jouée par l'Orchestre Symphonique de Lahti dirigé par le compositeur.

Sinfonia Lahti has been supported in this recording project by

DDD

RECORDING DATA

Recorded in May 2008 (*Symphonic Fantasy, Suite*) and August 2008 (*Serenade, Berceuse*)
at the Sibelius Hall, Lahti, Finland

Recording producer: Ingo Petry

Sound engineer: Fabian Frank

Digital editing: Nora Brandenburg

Neumann microphones; Studer D19 MIC AD microphone preamplifier and zobit A/D converter;

Yamaha DM1000 digital mixer; Sequoia Workstation; B&W 802 Nautilus loudspeakers; STAX headphones

Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover texts: © Kimmo Korhonen 2009

Translations: Andrew Barnett (English); Anna Lamberti (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Front cover painting: sketch for a stage set for *Götterdämmerung*, Stockholm 1923 – watercolour by Armas Järnefelt

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd, Saltdean, Brighton, England

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40

info@bis.se www.bis.se

BIS-CD-1753 © & © 2010, BIS Records AB, Åkersberga.

BIS-CD-1753

Jaakko Kuusisto